

Bolig – en menneskerett

Leieboerforeningens (LbF) somaliaprojekt tar utgangspunkt i FN sin menneskerettighetserklæring der retten til bolig er en av de grunnleggende menneskerettighetene.

LbF er en organisasjon som ble stiftet i 1933 og som har mer enn 70 års erfaring innen boligpolitikk, bomiljø og husleielov.

Foreningen er opptatt av at alle skal ha et bra sted å bo, at folk skal få bo i et bra bomiljø og at deres rettigheter skal bli ivarettatt.

I lang tid har foreningen ønsket å få flere med innvandrerbakgrunn som vanlige medlemmer i foreningen, som ansatte og som styremedlemmer.

Fra sommeren 2004 har LbF hatt et eget prosjekt som har fått navnet ”Somalia-prosjektet”. Prosjektet tar utgangspunkt i at norsk-somalier i Norge selv kjenner sine ønsker og behov når det gjelder å bo og å det å ha et godt bomiljø, og at LbF skal overføre en del av sin kompetanse til deltakerne i prosjektet.

Vi har utviklet et 20-timers kurs som går over 10 ganger. Våre erfaringer er at et 20-timerskurs er av passe omfang, og vi vil også tilråde at kurset går over 10 ganger slik at deltakerne får bearbeide og reflektere over inntrykk underveis.

Somalier på boligmarkedet

Utgangspunktet vårt er at vi ser at somalier som mange andre innvandrergupper i stor grad sliter med å finne seg et sted å bo, de sliter med å passe godt nok på boligene og de sliter med å tilpasse seg alle de skrevne og uskrevne reglene som finnes i et norsk bomiljø.

Hjelpeapparatet som skal bistå somaliene med å finne et sted å bo kjenner for lite til somaliernes bakgrunn og deres behov, de legger i for liten grad vekt på å finne ut hvilke behov somaliene har og de legger i for liten grad vekt på å lære gruppen opp til å selv å kunne ta vare på en bolig og til selv å finne fram på boligmarkedet.

I stedet for å satse på empowerment der somalierne selv får opplæring i å løse sine egne problemer, har man i stor grad oppdratt somalierne til å bli mottakere av offentlig boligbistand. Vårt mål er at somalierne i like stor grad som etniske nordmenn skal bli selvhjulpne på boligmarkedet.

Behov for opplæring og informasjon

Svært mange av dem som skal bistå somaliere med å finne bolig vil trenge kunnskap om somaliere og Somalia, vår erfaring er at de fleste har like lite kunnskap om denne gruppen som det LbF hadde da vi startet opp vårt prosjekt sommeren 2004. Vi viste svært lite om gruppen, hvilke behov de hadde osv. Etter at prosjektet nå har pågått i 15 måneder vet vi litt mer, men vi er på ingen måte utlært.

Svært mange somaliere har ikke fått opplæring i hvordan det norske boligmarkedet fungerer, de kjenner ikke til hvordan støtteordningene fungerer, de vet ikke hvordan uskrevne og skrevne regler i bomiljøet er eller hvordan de selv skal gå fram for å passe på sin egen bolig.

Konfliktområder

Vi opplever at svært mange somaliere har urealistiske forventninger til hvilken standard de skal få på sin nye bolig og hvor stor den skal være.

Vi opplever også at norske myndigheter lokalt tror at man kan plassere ut store grupper innvandrere i et bomiljø uten oppfølging og uten å tenke gjennom hvordan man skaper gode og trygge bomiljøer.

Vi opplever at det som skaper konflikt med naboer i et bomiljø er:

- Mye støy
- Lukter man ikke kjenner som norske
- Trappevask som ikke blir utført når den skal
- Sjøppel som flyter rundt
- Barn som leker innendørs
- Barn som ikke legger seg til normale norske leggetider
- Beboere som ikke overholder husordensregler
- Beboere som har store tunge gardiner trukket for alle vinduer
- Beboere som kaster ting ut av vinduer

Det som skaper konflikt med kommunen er

- Mangel på vedlikehold av bolig
- Store tunge gardiner trukket for alle vinduer som blant annet kan føre til dårlig inneklima og sopp
- Mangel på utluftning som kan føre til sopp
- Feil vask i bolig som kan føre til sopp

Behov for felles arenaer

Det er helt klart behov for felles arenaer der hjelpeapparatet og somalierne selv kan møtes for gjensidig dialog og gjensidig opplæring.

LbF understreker at begge grupper har behov for opplæring og at det er grunn til å tro at det er mye feilkunnskap hos begge grupper, noe som fører til dårlig bomiljø og feil bruk av boligene.

Man kan ikke motta et menneske rett fra Somalia og plassere vedkommende i en bolig på Tøyen uten å gi vedkommende opplæring i hvordan han/hun skal passe på boligen sin: Hvordan vaske, hvordan innrede, hvordan lufte ut, hvordan tømme sluket, hvordan male, hvordan tømme søppel, hvilke skrevne og uskrevne regler gjelder i bomiljøet osv.

Vi møtte en svensksomalier som sa at det hadde gått 10 år før han for første gang ble invitert inn i et svensk hjem, og som han sa: Hvordan skal somalierne vite hvordan de skal innrede sine hjem når de ikke får se hvordan det ser ut inne i en bolig i sitt nye hjemland?

Felles arenaer kan skapes på ulike måter, vår måte å skape en arena på var gjennom et 20-timers kurs. Kurset er egentlig ikke et mål i seg selv, men blir en arena der norske hjelpere møter somaliere og der begge grupper i løpet av kurset lærer av hverandre.

Rekruttering av deltakere til felles arenaer (20-timerskurset)

Mange opplever at det er vanskelig å få somaliere til å komme til frivillige informasjonsmøter. LbF løste dette problemet med at vi ga en liten belønning til dem som deltok. Deltakere fikk en sum penger pr. kurskveld og fikk betalt i forhold til oppmøte. De ulike kurslederne fikk betalt av sine respektive arbeidsgivere, så med andre ord fikk både deltakere og kursledere betalt – noe som gjorde at man deltok på like vilkår.

Leieboerforeningen har utviklet et 20-timers kurs som går over 10 ganger. Erfaringer er at et slikt kurs er av passe omfang fordi det gir deltakerne tid til å bearbeide og reflektere over inntrykk underveis. Her er noen av kursdeltakerne under en pause.

Innhold og kursplan

Vi hadde behov for å lage en kursplan for vårt kurs og gjengir den her på de følgende 7 sidene. Den er ikke uttømmende, men kun ment som et eksempel. Den må tilpasses deltakere, kursledere og lokale behov.

Kursplan og tips til gjennomføring ligger som vedlegg til rapporten.

Hva gir vi opplæring i?

Vi opplever at somaliere er verken dårligere eller bedre enn andre nye innvandrergupper i Norge. Alle nye grupper som kommer til Norge vil ha behov for opplæring i hvordan man bor i "Det norske hus" og hvordan man skal forholde seg til sine naboer.

Vi ser også at når nye innvandrergupper blir plassert sammen med andre innvandrergupper og sosialt svake grupper, så mister man de gode rollemodellene som kunne være med på å hjelpe dem inn i det norske samfunnet, både i forhold til det å bo og på andre måter.

Vi opplever somalierne som en svært stolt folkegruppe som ikke har lyst til å stå fram og fortelle at de mange steder lever under uverdige forhold, og at de en-

kelte ganger bevisst feilinformerer andre for å unngå å fortelle hvor dårlig deres bostandard egentlig er.

Vi tror at feilinformasjon og urealistiske forventninger til bolig og bostandard kan være med på å skape problemer når myndigheter og somaliere skal kommunisere sammen.

VEDLEGG:

OVERSIKT OG FORKLARING TIL KURSENE

Samling 1: Bli kjent med hverandre

Tema for samling: Bli kjent med hverandre, bli kjent med Leieboerforeningen og få vite mer om hvordan kurset vil bli lagt opp.

Innledere: Mohamed og Christian.

På en slik samling bør man lage et opplegg for å bli kjent med hverandre. Dersom gruppen ikke kjenner hverandre noe særlig på forhånd så er det greit å bruke øvelser som gjør at de blir trygge på hverandre og blir kjent med hverandres navn.

Siden våre grupper kjenner hverandre på forhånd kan vi anbefale en øvelse som heter "typisk norsk" og som er hentet fra <http://www.lnu.no/ressurser/bliinterkulturell/typisk.html>

Typisk norsk

Vi snakker ofte om ting som er "typisk norsk". Det vi da peker på, er norske kulturelle egenarter som for eksempel 17. maifeiring, mat som rakfisk, mølje og brunost, eller våre følelser for naturen. Men norskhet kan like gjerne handle om vurderinger og verdier som vi bærer med oss og som styrer vårt handlingsmønster og våre reaksjoner. Det kan også handle om oppførsel (nordmenn på pakketur i syden), oppdragelse, syn på barn o.l. Vi har også alle forskjellige engstelser. Vi er redde for krig, sykdom, og ulykker. Er vi redd for alt som er ukjent? Finnes det spesielle norske uttrykk for frykt?

Mål

- Oppdage det "egne – meg selv og det norske. Ved å bli trygg på seg selv kan en møte det fremmede med respekt og forståelse.
- Forsøk på objektiv analyse av "det norske selvbildet".

Materiell

- flipover, skrivesaker.
- Tape.
- Brosjyrer fra LbF.
- www.lbf.no.

Gjennomføring

- Del opp i grupper på fire-fem deltakere.
- Gi hver gruppe et flipover-ark. Be hver av gruppene skrive opp det som er typisk norsk. Du kan gi hver gruppe forskjellig tema, for eksempel:

Gruppe 1: norsk kultur (tradisjoner, skikker, mat, musikk, litteratur, osv.)

Gruppe 2: norsk oppførsel

Somaliakurset til Leieboerforeningen fikk mye omtale i media. Deltakerne stod gjerne fram, og all publisiteten bidro til å skape en positiv stemning i gruppen.

Gruppe 3: norske verdier

Gruppe 4: norske engstelser/redslar

Forsøk å finne noe som er spesielt for nordmenn.

Diskusjon i plenum

Avhengig av tid og hva du ønsker å fokusere på; velg et passende samtaleområde:

- Hvordan ser en "nordmann" ut? Kom med ideer om hvordan dere mener en typisk nordmann bør se ut.
- Hva er absolutt norsk og tvers igjennom unikt for Norge av punktene vi har listet opp?
- Hva er ugjenkallelig og grunnleggende for vår norskhet – dvs. noe som nordmenn ikke er villige til å endre på eller som ikke bør forandres?
- Hvor norsk er norsk kultur? Hva påvirker oss og hva er det som forandrer oss?
- Hva lar seg forandre og hva bør vi endre på?
- Forsøk så ærlig som mulig å liste opp vanskene som oppstår når folk fra forskjellige kulturer møtes – hvordan kan vi motvirke disse?

- Hva bunner disse tenkte vanskene i?
- Hva er det vi først og fremst er redde og engstelige for?
- Har dette noe med fordommer og rasisme å gjøre?

Vi kan også gå et skritt videre og diskutere spørsmålene:

- Hvordan ville verden se ut om norske vaner, verdier og oppførsel skulle råde overalt?
- Hva er du villig til å avstå fra som nordmann (somalier) i et annet land? Hva ville du aldri avstå fra/endre på?
- Hvordan ville du oppføre deg som innvandrere i et annet land? Hvor norsk (somalisk) ville du være?

Tips til veilederen

Denne øvelsen utløser ofte en god del diskusjon blant deltakerne. Du bør ha forberedt deg på forhånd på hvor langt du vil at øvelsen skal gå. Noen ganger vil du også oppdage at det kan være best å avbryte en diskusjon hvis du merker at gruppen mister konsentrasjonen om det øvelsen tar for seg.

Samling 2: Husleieloven

Tema for samling: Husleieloven og husleiekontrakt.

Innleder: Det er viktig å ha en innleder på dette området som kjenner husleieloven og som har kunnskap om husleiekontrakter.

Aktuelle lover: Husleieloven.

Mål

Målet med denne samlingen er at deltakerne skal bli kjent med at det finnes en husleielov og at de skal bli kjent med hovedpunktene i denne loven. Deltakerne skal også få kjennskap til husleiekontrakter og hva det som står i husleiekontrakten faktisk betyr.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.
- Husleieloven.
- Husleiekontrakt
- Brosjyrer fra LbF
- www.lbf.no.

Gjennomføring

Den første delen av samlingen blir organisert som klassisk skoleundervisning der innlederen går gjennom husleieloven og en husleiekontrakt.

Dersom man har tid kan deltakerne få en "case"-oppgave der de må anvende husleieloven på en konkret sak.

Diskusjon i plenum

- Visste dere at det finnes en husleielov?
- Har dere en husleiekontrakt der dere bor i dag?

Tips til veilederen

En gjennomgang av husleieloven kan fort bli svært kjedelig for mange, og dersom deltakerne ikke er sterke i norsk er dette vanskelig å få til. Det er derfor lurt å legge inn eksempler, trekke inn deltakerne osv.

Samling 3: Husbanken

Tema for samling: Husbanken og hvilke tilbud den har.

Innleder: En innleder som har kunnskap om Husbankens støtteordninger.

Mål

Målet er å gi deltakerne grunnleggende kjennskap til Husbanken og de ulike støtteordninger som Husbanken forvalter.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.
- Brosjyrer fra Husbanken.
- www.husbanken.no.

Gjennomføring

Den første delen av samlingen blir organisert som klassisk skoleundervisning der innlederen går igjennom Husbankens ulike støtteordninger.

Dersom man har tid kan deltakerne få en case-oppgave der de kan undersøke om de selv ville vært berettiget til støtte fra Husbanken.

Diskusjon i plenum

- Kjente dere til Husbanken fra før?
- Er det noe mer dere ønsker informasjon om?
- Er det ukomplisert for muslimer å ta opp lån/betale renter?

Tips til veilederen

- For noen kan rein klasseromsundervisning være kjedelig, legg derfor inn eksempler og trekk med deltakerne.
- Språk kan være en utfordring.
- Renter og lån kan være problematisk for muslimer.

Samling 4: Boligjakt og diskriminering på boligmarkedet

Tema for samling: Boligjakt og diskriminering.

Innledere: Her passer det med to innledere, en som kan noe om hvordan finne bolig, og en med kunnskap om diskriminering (innledere fra for eksempel Unginfo, Leieboerforeningen, Antirasistisk senter eller Senter mot etnisk diskriminering).

Mål

Lære om hvordan gå på boligjakt og om hvordan diskriminering arter seg.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.

Gjennomføring

En veksling mellom klasseromsundervisning og gruppearbeid vil være bra.

Diskusjon i plenum

- Hvordan gå fram for å finne bolig?
- Hvordan fant dere bolig?
- Hvordan arter diskriminering seg?
- Har dere selv opplevd diskriminering?

Tips til veilederen

Spørsmålet om de selv har opplevd diskriminering kan være ømtålelig.

Samling 5: Kommunens botilbud

Tema for samling: Kommunen og hvilke tilbud kommunen har til de som ønsker et sted å bo.

Innledere: En innleder fra kommunen.

Mål

Målet er å gi deltakerne innsikt i kommunens botilbud, tildelingsregler og andre bestemmelser knyttet til den kommunale boligsektoren.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.
- Brosjyrer.

Gjennomføring

En veksling mellom klasseromsundervisning og gruppearbeid vil være bra.

Kursseriene ble alltid avsluttet med en fest. Deltakerne inviterte ofte venner og familie og somaliske musikere underholdt.

Diskusjon i plenum

- Hva er forskjellen på kommunale boliger og private boliger?
- Hvorfor velger mange å bo i kommunale boliger?
- Hva er fordelen/ulempen med å bo i en kommunal bolig?

Tips til veilederen

Det er ikke sikkert at deltakerne selv vet hvilken type bolig de bor i og disposisjonsform til denne.

Samling 6: Borettslag

Tema for samling: Hvordan få bolig i borettslag og hvordan bo i borettslag?

Innledere: En innleder fra NBBL, et boligsamvirke eller et borettslag.

Aktuelle lover: Borettslagloven.

Andre regler: Husordensregler.

Andre tips: Dugnad, trappevask, uteområder, støy.

Mål

Lære om hvordan et borettslag fungerer og hvordan bo der.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.
- Brosjyrer.
- www.nbbl.no.
- www.obos.no.

Gjennomføring

En veksling mellom klasseromsundervisning og gruppearbeid vil være bra.

Diskusjon i plenum

- Hva er det spesielle med å bo i et borettslag?
- Hvorfor vil mange nordmenn bo i et borettslag?

Tips til veilederen

- Prøv å organisere besøk i et borettslag.

Samling 7: Lån og kreditt

Tema for samling: Hvordan oppnå kreditt, hvordan få lån, hvordan få et godt forhold til en bank og hvordan kjøpe en leilighet (bank/eiendomsmegler).

Innledere: En innleder fra en bank.

Mål

- Lære om lån, kreditt, kredittkort og renter.
- Lære om banker.
- Lære om eiendomsめglere.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.

Gjennomføring

En veksling mellom klasseromsundervisning og gruppearbeid vil være bra.

Diskusjon i plenum

- Har dere selv opplevelser med lån/kreditt/kredittkort?
- Er det ukomplisert for muslimer å ta opp lån/betale renter?

Tips til veilederen

Renter/lån kan være en utfordring for muslimer.

Samling 8: Bomiljø/nærmiljø

Tema for samling: A) Når du har fått en leilighet, hvordan beholde leiligheten?
B) Hvordan fungerer boligmarkedet, hvordan finne bolig.

Innledere: Innledere som kan noe om bomiljø, nærmiljø og konflikthåndtering.

Andre regler: Husordensregler.

Andre tips: Dugnad, trappevask, uteområder, støy, brannvern, hygiene. Ulike kanaler for å skaffe seg bolig.

Mål

- Gi opplæring i hvordan man bor i Norge.
- Gi opplæring i hvordan et godt bomiljø er.
- Gi opplæring i konflikthåndtering.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.

Gjennomføring

En veksling mellom klasseromsundervisning og gruppearbeid vil være bra.

Diskusjon i plenum

- Hvordan fungerer bomiljøet der dere bor?
- Hva er bra i deres bomiljø?
- Hva er dårlig i deres bomiljø?

Samling 9: Renter og lån dersom man er muslim

Tema for samling: Det religiøse aspektet: Renter og lån.

Innleder: En imam fra en moske.

Mål:

Få til en diskusjon omkring temaet renter og lån for muslimer.

Materiell

- Flipover, skrivesaker.

Gjennomføring

En veksling mellom klasseromsundervisning og gruppearbeid vil være bra.

Prosjektlederne Christian Hellevang og Mohamad M. Adan

Diskusjon i plenum

Husk å vise respekt for det religiøse perspektivet

Tips til veilederen

Husk å vise respekt for det religiøse perspektivet

Samling 10: Hva er fortsatt uklart?

Tema for samling: Hva har vi lært, avklare ting som er uklart.

Mål

- Avklare det som fortsatt er uklart.

Materiell

- - Flipover, skrivesaker.

Gjennomføring

Klasseromsundervisning.

Diskusjon i plenum

- Hva har dere lært?
- Hva er uklart?
- Hva har dere ikke lært?
- Hva er fortsatt uklart?

Tips til veilederen

En øvelse som kan passe som avslutning på kurset er øvelsen ”Kortene på bordet”, hentet fra www.lnu.no/ressurser/bliinterkulturell/kortene.html

Kortene på bordet!

Som vi har vært inne på tidligere er det et viktig mål å kunne knytte øvelsene til konkrete handlinger. Denne øvelsen passer godt under siste del av et kurs. Øvelsen tar opp hvordan deltakerne ser framtiden i sitt nærmiljø/organisasjon, hva hver enkelt deltaker kan gjøre for å hindre negative prosesser, og hva den enkelte kan gjøre for å bidra til positive prosesser.

Mål

- Hvilke utfordringer og problemer finnes i ditt samfunn om fem år?
- Sette opp en konkret handlingsplan på bakgrunn av utfordringene.

Tid

Minst 60 minutter.

Gruppestørrelse

Hvilken som helst.

Materiell

- ”Post it”-lapper.
- Flipover-ark.

Gjennomføring

Del ut to ”post it”-lapper til hver deltaker og be dem skrive en kort konkret påstand om hvordan de tror deres flerkulturelle samfunn ser ut om fem år. Legg vekt på at det skal være enkle påstander; f. eks. ”om fem år er det flere muslimer på min skole” osv.

Sett av fem minutter slik at deltakerne får tenke seg godt om. Legg et flipover-ark på bordet, og del inn arket i fire firkanter med sprittusj. I hver firkant på arket skriver du:

sannsynlig ønskelig	ikke sannsynlig ikke ønskelig
sannsynlig ikke ønskelig	ikke sannsynlig ønskelig

Be deltakerne ta med seg lappene og samle seg rundt bordet.

En og én deltaker leser opp sine påstander, og gruppen blir enig om i hvilken del av flipover-arket den skal ligge. F. eks. ”om fem år er det flere muslimer på min skole” – er det sannsynlig? hvis ja: ønskelig eller ikke ønskelig. Alle påstandene skal plasseres på flipover-arket.

- Når alle lappene er fordelt, fjerner du lappene som er plassert på ”sannsynlig, ønskelig” og ”ikke sannsynlig, ikke ønskelig”. Du sitter igjen med utfordringene de neste fem årene.
- Be deltakerne ta med seg lappene og sette seg i grupper. Hver gruppe skal lage en handlingsplan ut fra utfordringene som står på lappen.

Tips til veilederen

Når deltakerne skal sette opp handlingsplaner, kan du la deltakere fra samme organisasjon eller hjemsted sitte sammen. Det er viktig at handlingsplanene blir gjennomførbare, og at gruppen ikke setter opp aktiviteter som er umulig å sette i gang. Spør deltakerne om når de har tenkt seg å gjennomføre de ulike aktivitetene, hvilke barrierer finnes, om de må skaffe økonomisk støtte til aktiviteten osv.